

Vares-Barbarus ja Euroopa Manifest

2012. aastal ilmutasid Euroopa Parlamendi Roheliste/Euroopa Vabaliidu fraktsiooni kaasesimees Daniel Cohn-Bendit ja Euroopa Parlamendi Demokraatide ja Liberaalide Liidu fraktsiooni esimees Guy Verhofstadt teksti nimetusega “Euroopa Manifest. Rahvuslusejärgse Euroopa moodustamise manifest”.

Kui Euroopa Liidu juhte on kritiseeritud eesmärgi puuduse või ähmasuse pärast, siis selles kirglikus löövas tekstis on esitatud selge eesmärk Euroopa Liidu tulevikust. Kahju ainult, et see visioon Eestis vähevõitu arutlust on leidnud.

Iseasi, kui värsked dokumendis esitatud põhiseisukohad on. Allpool võrdlen neid Johannes Vares-Barbaruse 80-90 aasta taguste mõtteavaldustega.

Cohn-Bendit ja Verhofstadt peavad põhiliseks vaenlaseks rahvuslust: “Eilsed vaenlased on vaenlased ka täna: natsionalism, konservatiivsus ja populism /.../ Me ei tohi langeda rahvusliku identiteedi lõksu. “Rahvuslik identiteet” on vana natsionalismi kõige hilisem ilming /.../ Selle teekonna lõpus seisab Auschwitz kui näide, kuhu liialdatud ja eksitav natsionalism võib viia.”

Ka Barbaruse avalike poliitiliselt värvitud tekstide ja poliitikat puudutavate erakirjade kandvaks jooneks on kirglik rahvusliku identiteedi vastasus. “Mul pole tallitunnet nagu neljajalgasel, / mu laut ja aidu — isamaa on kõikjal / nii on see oln’ d ka ajal esialgsel, / yrgisal, esimesel ilma mõistjal-võitjal”, luuletas ta. Ühele oma kamraadile seletas aga, et eesti rahva minevik on “niivõrd inetu, must ja rumal, et haritud inimesel küll ei sobi säärase mõttetuse sees sorida. Edumeelsel ja kultuurihuvilisel inimesel pole sealt midagi õpetlikku leida ning pealegi pole pisirahva ajaloo tundmisel mõtet, kuna see on määratud maamunalt kaduma.”

Kui rahvuslik identiteet on kurjast, pole vaja ka rahvusriiki, loogiline ju. Cohn-Bendit ja Verhofstadt kardavadki, et eurooplased taganevad nende arvates aegunud rahvusriigi kontseptsiooni juurde. “See on tohutu strateegiline viga. Samahästi võiks sooritada enesetapu. Sest mõtteviis, et vaid rahvusriik suudab tänases maailmas valvata kodanike ning ettevõtete majanduslikke ja rahanduslikke huve, on puhas rumalus /.../ Me ei saa hoobilt jõuda maailma valitsuse sisseseadmiseni, kuid see peab jääma meie ülimaldiks sihiks.”

Barbaruski leidis, et iseseisvus on kasulik peamiselt spekulantidele, marodööridele, tõusikutele, karjeristidele ja paraaditsejaile ning ülistas Cohn-Benditi ja Verhofstadti ideesid juba 1924. aastal: “Ei ole ime, kui tuleviku poeedid poliitiliselt pooldavad revolutsiooni, ehk tegelikult toetavad tulevikuriigi rajamist.”

Üks tee maailma valitsusega tulevikuriigini on migratsioon, mis viib maailmariigini iseenesest. Cohn-Bendit ja Verhofstadt kirjutavad: “Tunnistagem taaskord migratsiooni vajalikkust. Ainult selle abil suudab Euroopa tulevikus säilitada oma jõukust /.../ Kuid selle asemel, et immigratsioonistrateegia välja mõelda, tegelevad meie poliitilised juhid hoopis vastupidisega — nad püüavad /.../ rünnata liikumisvabadust Euroopas.”

Ka Barbarus oli kirglik liikumisvabaduse pooldaja, kel, nagu ta mitmel pool märkis, oli "viha viisade vastu." Ka isiklikult ei välistanud ta Eestist lahkumist. Paraku polnud see tol ajal kerge. Kuid unistada siiski võis — oma sõpradele kirjutas

ta unenäost, kus nad kõik ühel aeroplaanil Eestist välja sõidavad, et “selle kodumaa pääle, kus meist keegi end kodus ei tunne olevat, linnulennult sülitada.”

Kodumaa, kus end kodus ei tunta, tuleb aga oma identiteedis millegagi asendada. Cohn-Bendit ja Verofstadt leiavad, et “postrahvuslik” identiteet on mitmekihiline ja tõstavad esmaseks kodulinna kihi. “Eurooplane tunneb kirge oma kodulinna suhtes /.../“ Ka Barbaruse luuletused kubisevad just linnadega seotud emotsioonidest ning kirjad kahetsusest, et ta suurlinnas elada ei saa. “Kuhu ikkagi pugeda: armetu meie olemine siin väiksel maalapil, — ei ühtegi suurlinna, kus elu intensiivsem.”

Üsna tõenäoline, et kui Vares-Barbarus elaks Cohn-Benditi ja Verhofstadtiga ühel ajal ja ühes suurlinnas, oleksid nad sõbrad. Sarnased pole mitte ainult nende vaated, vaid ka eluviis. Cohn-Bendit ja Verhofstadt — saades ülikõrget Euroopa Parlamendi liikme tasu, taunivad moka otsast ka ebavõrdsust. Vares-Barbarus oli isiklikus elus selgelt materiaalsele heaolule orienteeritud. Ta sissetulek oli Eesti Riigikogu liikmest kaks korda kõrgem ning eluviis kõike muud kui vaese mehe oma: pidas lugu headest veinidest ja konjakist, mängis tennist, käis rannajääl uisutamas, pidas tedre- ja pardijahti. 1930. aastatel elas kaheksatoalises kõrvalruumide ja verandaga korteris, mida sisustuselt peeti moodsaimaks korteriks Pärnus. Kuid oma tekstides nuhtles vaesust ja rikkureid.

Nii Cohn-Benditi ja Verhofstadtiga kui Vares-Barbaruse tee, kuidas rahvast õnnele juhtida, on sarnane. Cohn-Bendit ja Verhofstadt teavad, et rahvas ise ei tea, mida talle vaja on. “Ja peamine, häbistagem populistide, kes väidavad, et nemad teavad, mida rahvas mõtleb. Poliitikuid, kes järgivad oma valijate madalamaid instinkte, selmet juhtida neid suunas, mis meid ülendaks. Demokraatia tähendab avalikust arvamusest eespool olemist, mitte selle pimesi järgimist puhtalt oportunistlikel või valimistaktikalistel kaalutlustel.” Ning teatavad: “Me vajame tõelist revolutsiooni. Tõelise Liidu rajamist, millel oleksid rahvusülesed institutsioonid.” Niisiis, demokraatiat ei käsitleta rahva valikuna, vaid olukorrana, kus valgustatud eliit juhib rahvast ning eirab valijate “madalamaid instinkte”. Kes eliidi ära valgustas, seda Cohn-Bendit ja Verhofstadt ei avalda. Revolutsioon pole aga Cohn-Benditi ja Verhofstadtiga arvates ühiskonna enamuse vastuhakk ladvikule, vaid ladviku poliitiline pööre, mida ühiskonna enamus heaks ei kiida. Klassikaliselt on seda nimetatud küll teisiti — nimelt riigipöördeks.

Ka Vares-Barbarus eestlasi ehk valijaskonda just kõrgelt ei hinnanud. “Kuradi nahkne ja puupäine rahvas!”, arvas ta 1924. aastal, ning kiitis kümme aastat hiljem esimese tuhinaga heaks ka Pätsi-Laidoneri riigipöörde, kuna sellega suruti maha tema kõige suuremad vaenlased — rahva hulgas populaarsed vabadussõjalased. Ta leidis, et muutunud olukorra puhul võib õnnitleda iga vaimuinimest.

Nii võiks Vares-Barbarus Euroopa Manifestile kahe käega ja südameverega alla kirjutada.

Kuid erinevalt Cohn-Benditist ja Verhofstadtist on Vares-Barbaruse puhul teada, kust tuli valgus, mis lubas tal end “ülendatuks” pidada. See oli kommunism, mis tähendas nende marksismi-leninismi seaduspärasuste ülimuslikuks ja ainuõigeks pidamist, millest saab aru vaid kommunistide pühendunud kogukond, kuid mitte ühiskonna enamus. Neid tuli nende juhmuse, taipamatuse või konservatiivsuse tõttu

nende endi tahte vastaselt õnneriiki viia. 1940. aastal võrdles Vares-Barbarus marksismi-leninismi teooriat Ariadne lõngaga, mis aitab välja igast labürindist.

2014. aasta Euroopa Parlamendi valimistel said Cohn-Benditi ja Verhofstadti ideed lüüa: Roheliste/Euroopa Vabaliidu fraktsiooni kuulub nüüd varasema 57 asemel 50 liiget ja Demokraatide ja Liberaalide Liidu rühma 83 asemel 67 liiget. Kokku moodustavad Cohn-Benditi ja Verhofstadti juhitud fraktsioonid vaid 16% europarlamenti liikmetest. Kuid Eestist valitud saadikutest kuulub neisse rühmadesse koguni $\frac{2}{3}$ — neli kuuest. Indrek Tarand töötab Cohn-Benditi juhitud fraktsioonis — koos Lätis valitud Tatjana Ždanokaga — kuid sõltumatuna — ning Andrus Ansip, Kaja Kallas ja Yana Toom Verhofstadti juhitud rühmas. Ma ei tea, kuidas sotsiaaldemokraatide ja demokraatide fraktsiooni kuuluv Marju Lauristin neisse ideedesse suhtub — sotsiaaldemokraadid teatavasti toetavad samuti Euroopa Liidu föderaliseerumist.

Kuid ikkagi viib vähemalt kolm kuuest Eesti eurosaadikust Verhofstadti targal juhtimisel ellu Vares-Barbaruse ideesid.

Mida sellest järeldada? Mina ei järelda ise mitte midagi. Kui teie tahate, siis järeldage.

PS. Euroopa Manifest on ilmavõrgust kergesti leitav, Vares-Barbaruse ja teiste marksistide vaadetest võib aga pikemalt lugeda Jaak Valge sel sügisel ilmuvast raamatust Punased I.